

Skotijas mežsaimniecība strauji attīstās

Avoti: Latvijas Meža īpašnieku konfederācija, Māris Liopa

Skotija ir ne tikai leģendām apvītu, senu cietokšņu, kalnu un ezeru zeme. Tajā ir arī mežsaimniecības tradīcijas, to var redzēt un sajūst. Skoti kopj savus mežus un rūpējas par to atjaunošanu. Senāk Skotijas meži gadu gaitā tika pamatīgi izstrādāti un 1919.gada veidoja vairs tikai 5% no valsts (*turpmāk rakstā Skotiju sauksim par valsti, lai gan formāli tā ir viena no Apvienotās Karalistes 4 zemēm*) teritorijas, bet šogad esot sasniegti jau gandrīz 20%. Skotijas valdības Klimata pārmaiņu plānā ir noteikts mērķis līdz 2032.gadam valstī palielināt ar mežu apklāto teritoriju kopplatību līdz 21%.

Jāuzsver, ka apliecinājums meža platību pieaugumam ir šogad jūnija beigās publicētie oficiālie statistikas dati. Tie liecina, ka Skotijā jauno mežu platību apjoms ir bijis visaugstākais pēdējo 34 gadu laikā. Šie skaitļi arī parāda, ka pagājušajā gadā Skotijas jaunaudzes veidoja 73 % no to kopplatības visā Apvienotajā Karalistē. Skotijā 2023/24. gadā kopumā tika izveidoti 15 000 hektāru jaunu mežu (aptuveni 30 miljoni koku), kas ir vairāk nekā 80 % nekā gadu iepriekš.

Statistikas dati liecina, ka kopš 2001. gada Skotijā 2023/24.gadā ir visvairāk jauno, t.s."vietējo mežu"(apmežotas ar Skotijai raksturīgajām, vietējām koku sugām) - 7700 hektāru. Tas ir vairāk nekā divas reizes lielāks apjoms nekā gadu iepriekš un veido pusi no kopējās Skotijā reģistrēto jaunaudžu platības.

Skoti ir lepni par šiem rādītājiem, kas gan mums Latvijā nešķiet pārāk lieli, ja salīdzinām abu zemju jaunaudžu platību apjomus. Tomēr, skoti uzsver, ka viņu rezultāti ir lieliski un rāda mežu nozīmes pieaugumu, mežsaimniecības attīstības dinamiku un Skotiju kā meža nozarei draudzīgu valsti. Skotijas valsts un privātais mežsaimniecības sektors kopīgi sadarbojoties ir paveikuši lielu darbu, tādejādi, sasniedzot šo rekordlielo rezultātu.

Skotijas Ministru kabineta sekretāre lauksaimniecības, zemes reformas un salu jautājumos Mairi Gougeon arī izteica gandarījumu par šiem rezultātiem. Viņa uzsvēra, ka šie mežsaimnieciskie rādītāji ir ievērojams sasniegums un ļoti pozitīva

ziņa. Ir ieguldīts milzīgs darbs, lai iegūtu šos lieliskos skaitļus:
"Mums ir jāuzteic visi tie, kas palīdzēja kokus iestādīt zemē - Skotijas mežsaimniecības darbinieki, lielo un mazo mežu īpašnieki, lauksaimnieki, meža specialisti, Skotijas Mežsaimniecības un Zemkopības ministrija, kokaudzētavas, mežsaimniecības uzņēmumi un to aģenti, kā arī visi tie, kas stādīja kokus. Šie skaitļi ir lielisks piemērs tam, ko var sasniegt, vienoti strādājot Skotijas labā. Es vēlos apsveikt visus iesaistītos."

Jaunā Lielbritānijas meža statistika liecina, ka Anglijā iestādīti 4550 ha, Velsā - 640 ha un Ziemeļīrijā - 430 ha. Tas nozīmē, ka Skotija ir izveidojusi 73 % (15 040 ha) no visām jaunajām meža platībām Apvienotajā Karalistē un ir sasniegusi 90 % no lielā meža platību izveides mērķa, kas 2023/24. gadā ir 16 500 ha. Pagājušajā gadā Skotijā tika īstenoti 300 atsevišķi meža platību izveides projekti. Aptuveni pusi no tiem paveica lauksaimnieki, lopkopji vai citi mazo zemju īpašnieki. Pagājušā gada jūnijā, kad tika reģistrēts mežu platību atjaunošanas līmeņa kritums, Skotijas mežsaimniecība ieviesa jaunu pasākumu kopumu, lai palīdzētu veicināt mežu stādīšanu. Tā rezultātā tika ieviestas lielākās izmaiņas Mežsaimniecības dotāciju shēmā kopš tās darbības sākuma 2015. gadā. Tās ietvēra dotāciju likmju palielināšanu, jaunas vai pilnveidotas iespējas un paātrinātu pieteikumu par jaunu meža platību apstrādi. Meža platību izveides mērķi Skotijā ir ļoti nopietni - kopš 2020./2021. gada tie katru gadu pieauga līdz 12 000 ha, bet 2024/25. gadā - līdz 18 000 ha. Kopš Mežsaimniecības dotāciju shēmas izveides 2015. gadā Skotijā ir izveidoti aptuveni 83 000 hektāru (apmēram 166 miljoni koku) jaunu mežu, no kuriem 34 600 hektāru ir t.s. "vietējie meži" (vietējās koku sugas).

Īsumā par *Scottish Forestry* un Skotijas mežu pārvaldības aspektiem.

Scottish Forestry ir Skotijas valdības aģentūra, kas atbild par mežsaimniecības politiku, atbalstu un tiesību aktiem.

Scottish Forestry mērķis ir ilgtspējīga mežu platību apsaimniekošana un paplašināšana Skotijā. *Scottish Forestry* uzsver, ka aģentūra sniedz kompetentus padomus ministriem par mežsaimniecības politiku, atbalsta un sadarbojas ar zemes

Īpašniekiem, mežsaimniecības profesionāļiem, kopienām un dažādām ieinteresētajām pusēm, kas atbalsta mežsaimniecības attīstību visā Skotijā.

Scottish Forestry pamatdokumentā ir izklāstīta Skotijas mežsaimniecības pārvaldības un atbildības kārtība. Tajā noteikts, ka Skotijas ministru vārdā *Scottish Forestry* īsteno 2018. gada Skotijas Mežsaimniecības un zemes apsaimniekošanas likumā (Forestry and Land Management (Scotland) Act 2018) noteiktās pilnvaras un funkcijas.

Scottish Forestry izveidoja 2019. gada 1. aprīlī, lai aizstātu Skotijas Mežsaimniecības komisijas (Forestry Commission Scotland) darbu. *Scottish Forestry* tika izveidota saskaņā ar tiesību aktiem, ar kuriem mežsaimniecība pilnībā tika nodota Skotijai. Aģentūrā darbojas valsts birojs Edinburgā un 5 vietējie biroji, kas izvietoti visā valstī.

Skotijas Mežsaimniecības stratēģijā ir veidota laika posmam no 2019. līdz 2029. gadam. Tajā ir izklāstīta 50 gadu vīzija un 10 gadu programma, lai īstenotu pasākumus, paplašinātu, aizsargātu un kvalitatīvi uzlabotu Skotijas mežus. Tādējādi Skotijas iedzīvotājiem tiks nodrošināti lielāki ekonomiskie, sociālie un vides ieguvumi.

Aptuveni 470 000 hektāru Skotijas meža platību pieder Skotijas valdībai ar *Forestry and Land Scotland* starpniecību. Tās tiek dēvētas par *National Forest Estate*. Mežsaimniecības devums Skotijas ekonomikā ir vairāk nekā 1 miljards sterliņu mārciņu, un nozarē bija nodarbināti vairāk nekā 25 000 cilvēku

2013. gada 1. aprīlī *Forestry Commission Wales* tika apvienota ar *Natural Resources Wales*: tādējādi no tā laika līdz 2019. gada aprīlim *Forestry Commission* bija atbildīga tikai par Anglijas un Skotijas mežiem. 2019. gada aprīlī tika izveidotas divas jaunas struktūras - *Forestry and Land Scotland (FLS)* (skotu gēlu valodā: *Coilltearachd agus Fearann Alba*) un *Scottish Forestry* (skotu gēlu valodā: *Coilltearachd na h-Alba*), kas pārņēma likvidētās *Forestry Commission Scotland* (Skotijas mežsaimniecības komisija) pienākumus.

Šobrīd par mežsaimniecību Skotijā atbild divas iestādes. Abas iestādes ir Skotijas valdības aģentūras, kas darbojas neatkarīgi no Skotijas valdības.

Scottish Forestry ir atbildīga par tiesību aktiem, politiku un atbalstu zemes īpašniekiem.

- *Forestry and Land Scotland (FLS)* ir atbildīga par valsts mežu īpašumiem, (tostarp arī par neapmežotu zemi, kas ietilpst šajā īpašumu portfeli) un par koksnes ražošanu un piegādi. Ar aģentūras palīdzību ir paredzēts uzlabot bioloģisko daudzveidību, palielināt dabas pieejamību sabiedrībai, veicināt tūrismu un atbalstīt lauku ekonomiku. *FLS* darbību regulē *Scottish Forestry*

Papildus regulatīvajām funkcijām Skotijā *Scottish Forestry* ir atbildīga arī par Apvienotās Karalistes Mežsaimniecības standarta un Mežsaimniecības oglekļa kodeksa pārvaldību, kā arī par ekonomisko konsultāciju sniegšanu mežsaimniecības jomā. Tā veic šīs darbības Skotijas, Anglijas un Velsas vārdā saskaņā ar pārrobežu vienošanos ar Mežsaimniecības komisiju (Anglija) un Velsas dabas resursu pārvaldi.

Par mežiem: Skotijā 82 % meža platību veido skujkoku meži, no kuriem lielākā daļu ir svešzemju skujkoku stādījumi. Visbiežāk stādītā koku suga bija Sitkas egle, kas aizņēma gandrīz 48 % no visas valsts meža zemes. Citi biežāk stādītie svešzemju koki bija priedes *Pinus contorta*, ko Skotijā pazīst kā *lodgepole pine* - tas ir izplatīts koks Ziemeļamerikas rietumos tuvu okeāna krastam un sausos kalnu mežos līdz subalpīniem, bet reti sastopams zemienes lietus mežos. Skotijā *Pinus contorta* ir 11,1 %, lapegles 5,9 % un parastā egles - 3,2 %. Vietējās priedes aizņēma 11,6 % Skotijas meža zemes. Kopējais vietējo sugu meža platību apjoms tiek lēsts 398 000 ha. Katru gadu tika izveidoti aptuveni 4000 ha jaunu t.s."vietējo" meža platību. Diezgan sen - 2006. gada beigās veiktajā Skotijas vietējo meža platību apsekojumā tika konstatēts, ka no Skotijas vietējām meža platībām 29 % var klasificēt kā "kalnu bērzu mežus", savukārt vietējās priedes veidoja 28 %. Mitrie meži (tagad tos dēvē par Skotijas lietusmežiem) veidoja 14 % no visiem vietējiem mežiem, "zemie jauktie lapu koku meži" - 8 %, bet kalnu ozoli - 6 %.

Stirlingas Universitāte Skotijas mežos ir reģistrējusi vairāk nekā 1000 sugu, no kurām daudzas ir ļoti cieši saistītas ar Skotiju kopš seniem laikiem, piemēram, cauna, Eiropas cekulzīlīte, skotu krustknābis, melnais tārtiņš, mednis, rubenis un sarkanā vāvere

